

KONCEPCE ROZVOJE KATEDRY PSYCHOLOGIE NA UK FF

Úvodem

Koncepce rozvoje katedry psychologie je navrhována v souvislosti a v návaznosti na plány rozvoje Univerzity Karlovy a Filozofické fakulty. Vychází z dlouhodobě realizovaných vědeckopedagogických činností pracoviště, reaguje na potřeby rozvoje oboru, respektuje nároky akreditačních požadavků, počítá se současnými počty studentů různých typů studia a připouští jejich zvýšení. Uvedené náměty se týkají období let 2006 – 2009.

S ohledem na uvedené skutečnosti se činnosti katedry budou ubírat následujícími základními směry:

- ✓ Pedagogické aktivity ve všech formách studia (především magisterské a doktorské studijní programy, ale také bakalářské programy a kurzy celoživotního vzdělávání) podpořené výraznější vědeckovýzkumnou činností (granty – GAČR, GA AV, rezortní granty, výzkumné záměry MŠMT, rozvojové projekty MŠMT, podíl na projektech zahraničních, projektech využívajících prostředků EU).
- ✓ Pedagogické aktivity ve všech formách studia (především bakalářské, magisterské a kurzy celoživotního vzdělávání) doplněné činnostmi ve směru žádaných aplikací psychologických poznatků, postupů a metod. Zejména půjde o poradenské služby (už fungující poradna pro vysokoškoláky, ale též lze uvažovat o poradenském centru pro školní praxi aj.), soudně znaleckou expertízní činnost (katedra psychologie FF je soudy využívaným a ceněným znaleckým pracovištěm), expertní činnost spojenou s ověřováním psychické způsobilosti vybraných pracovníků výzkumných jaderných zařízení (právě se rozvíjející spolupráce s ČVUT, katedrou jaderných reaktorů), zapojení do programu budování „Centra pro přenos poznatků a technologií UK“ projektem „Psychologické hodnocení uchazečů o zaměstnání a hodnocení pracovníků organizací“.

Z těchto směrů se odvíjí úvahy o personálním rozvoji pracoviště na nejbližší období, stejně jako záměry rozvoje pedagogické, vědecko-výzkumné i aplikační oblasti, s tím pak souvisí i požadavky na rozvoj materiálního a informačního zázemí.

Oblast personálního rozvoje

Personální rozvoj pracoviště se v současné době jeví jako jedna ze závažných priorit, zejména v souvislosti s akreditací bakalářských, magisterských a zejména pak doktorských studijních programů. Jsou zřejmé tři linie personálního rozvoje:

- ✓ Před několika lety započatá cesta dlouhodobějšího charakteru, která staví na postupné práci s doktorandy prezenčního studia a cíleně podporuje jejich vědecko-pedagogický růst. V uplynulých dvou, tří letech tak šest kolegů úspěšně splnilo požadavky doktorského studia a jistě alespoň čtyři z nich v blízké době směřují k habilitačnímu řízení.
- ✓ Další linií je podporovat dílčí úvazky (VPP) odborníků, expertů s příslušnými akademickými hodnostmi. Lze uvažovat o rozvinutí užší spolupráce s Psychologickým ústavem AV ČR (např. v současné době je podán na GAČR společný výzkumný projekt, který může pomoci dobře rozvinout i jiné formy spolupráce).
- ✓ Významnou podporu musí získat rozvoj spolupráce se zahraničními lektory, kteří přispějí pedagogické i výzkumné činnosti ve vybraných tématech (podrobněji viz zahraniční spolupráce).

V souladu se zamýšleným rozšířením studijních programů (bakalářské, navazující magisterské vedle dosud realizovaného magisterského a doktorských), s ohledem na výraznější rozvíjení aplikací psychologických poznatků do různých oblastí praxe, na rozšiřování nabídky kurzů CŽV a samozřejmě i výzkumných aktivit, je nutné uvažovat o zvýšení počtu pracovníků v HPP i VPP. Jistě je reálné uvažovat o tom, že část mzdových prostředků pro další pracovníky bude souviset se zmíněnými aktivitami. *(V současné době má pracoviště 18 pracovníků v HPP /2 z nich menší než 1,0 pracovního úvazku/, 6 ve VPP*

/od 0,5 do 0,7 pracovního úvazku/, 4 THP. Jen na okraj je třeba uvést, že na 1 pracovní úvazek pedagogického pracovníka připadá cca 30 studentů magisterského či doktorského studia.)

Pro rozvoj oboru považuji za důležité podporovat kvalifikační předpoklady, které mohou úspěšně garantovat kvalitativní nároky kladené na akreditace:

- ✓ pro obor obecná psychologie – alespoň jeden docent
- ✓ pro obor klinická psychologie – rozšířit o jednoho docenta či profesora
- ✓ pro obor pedagogická psychologie – alespoň dva docenti
- ✓ pro obor sociální psychologie – rozšířit o dva docenty, příp. profesora
- ✓ pro obor psychologie práce a organizace – postupně získat dva docenty.

Účelné a tradičně využívané vnitřní rozdělení pracoviště na jednotlivá oddělení budu nadále využívat. Ve všech formách pedagogických činností zůstane zachována rozvinutá spolupráce s Psychologickým ústavem FF UK (disciplíny spojené s ekonomickou psychologií, psychologií řízení a některými aplikacemi psychologie práce a organizace) a dalšími katedrami fakulty, jejichž někteří pracovníci garantují specializovanou výuku (katedry pedagogiky, andragogiky, sociologie, kulturologie aj.)

Externí spolupracovníci představují významnou odbornou podporu pracoviště. Jde o kolegy spolupracující na základě Dohod o pracovní činnosti (5) či Dohod o provedení práce, dále jde o více jak 20 dosud neplacených spolupracovníků zajišťujících vybrané a specifické či speciální psychologické aplikace; zaměřují se zejména na exkurze, stáže a praxe studentů. Externisté pomáhají katedře psychologie zajišťovat velmi širokou a kvalitní nabídku volitelných kurzů, které je mimořádná i v porovnání s ostatními katedrami psychologie v ČR. (V celkové nabídce volitelných a povinně volitelných předmětů, které zajišťují interní i externí spolupracovníci je více než 100 kurzů, v každém semestru je vypisováno kolem 30 z nich). Externí spolupráce s jednotlivci působícími v psychologické praxi i s celými psychologickými pracovišti je nepostradatelná, a je jí třeba ještě rozvíjet. Budu však usilovat o získání finančních prostředků na odměny pracovníků, kteří se výrazněji podílejí na naplňování profesní přípravy studentů a vědecké přípravy doktorandů.

Rozvoj pedagogické činnosti

Pedagogické aktivity souvisejí se zajišťováním výukové činnosti v magisterském studiu v prezenční a kombinované formě, v doktorských studijních programech (obecná, klinická a sociální psychologie, psychologie práce a organizace). Katedra participuje na dobíhajícím studijním programu učitelství psychologie v kombinaci s tělesnou výchovou (mezifakultní studium FF UK a FTVS UK). Dále garantujeme psychologickou část ve studijním programu Učitelství pro SŠ pro řadu oborů na FF UK, na PŘF UK a dílčím způsobem na MFF UK. Vyučujeme na několika studijních oborech na FF (např. andragogika, sociologie). Psychologie s mnoha možnostmi nejrůznějších aplikací je součástí fakultní nabídky studijních předmětů (Psychologie pro každý den, Aplikovaná psychologie).

Výraznější změny pedagogických aktivit pracoviště souvisejí se změnou koncepce studijního programu psychologie. V současné době probíhá akreditační řízení studijního programu psychologie:

- ✓ bakalářského studijního oboru psychosociální studia (prezenční i kombinovaná forma),
- ✓ navazujícího magisterského studijního programu učitelství psychologie pro střední školy (prezenční i kombinovaná forma),
- ✓ nestrukturovaného magisterského studijního oboru psychologie (prezenční forma).

Dále budu uvažovat o modifikaci bakalářského studijního programu, na jehož obsahové náplni by oborově participovala katedra sociologie a andragogika. Úspěšní absolventi by dále mohli pokračovat v navazujících magisterských programech v oboru sociologie a andragogika.

Pro blízké období tyto změny studijních programů směřují rovněž k rozvíjení obsahové stránky předmětů, jak s ohledem na dynamický vývoj oboru, tak na jeho rozrůzňující se aplikace a požadavky souvisejícími s eurostandards vzdělávání pro výkon profese psychologa. Přitom zůstává prioritou absolvent s širokým profilem a tím i možnostmi uplatnění v psychologické praxi.

Důležitým směrem v pedagogických aktivitách, který chci podporovat, je i rozvoj individuální práce s nadanými studenty. Ať už jde o podporu odborných aktivit v rámci vědecké studentské činnosti (SVOČ) nebo vytypování výborných prací a aktivit studentů a podpora jejich publikování, získávání finanční podpory pro jejich realizaci či rozvíjení možností stáží v zahraničí.

Dále je třeba rozvíjet doktorské studijní programy. V loňském roce byla pozastavena akreditace pro obor sociální psychologie a ačkoli na katedře působí jeden docent v oboru sociální psychologie a jeden docent v oboru klinické psychologie, jehož odborné zaměření je hraniční (sociálněklinické, psychologie zdraví), nebyla akreditace pro doktorský studijní program přiznána. Pro nastávající období, následně po personálním posílení oboru plánujeme předložit akreditaci v oboru psychologie zdraví (jako jediní v ČR), vedle sociální psychologie a pedagogické psychologie. Pro sociální psychologii a psychologii zdraví je reálné uvažovat i o akreditaci v angličtině.

Doktorské studijní programy mají u nás svou tradici. Do budoucna je určitě třeba podporovat zejména u doktorandů prezenční formy studia těsnější spolupráci na výzkumných či aplikovaných projektech pracoviště. Dosavadní zkušenosti jsou velmi příznivé (společné publikace, společné granty doktorandů a jejich školitelů či jiných pracovníků katedry) a lze je dobře rozvíjet. Výraznějšímu zapojování doktorandů do činností katedry brání spíše prostorové problémy – chybí alespoň jedna pracovna.

Zájem o psychologické poznatky a jejich aplikace v různých oblastech praxe je naplňován v kurzech celoživotního vzdělávání, které jsou na našem pracovišti dlouhodobě a velmi úspěšně realizovány. Zcela přirozené se proto jeví rozvíjet možnosti celoživotního vzdělávání v různě zaměřených kurzech. Navíc se v této oblasti konkrétně rýsují další formy odborné spolupráce a participace na psychologickém vzdělávání odborníků (smlouvy s odbornými asociacemi – např. Asociací klinických psychologů, Asociací dopravních psychologů, smlouvy se vzdělávacími institucemi – Institut vzdělávání vězeňské služby ČR). Psychologie je obor přitažlivý, úspěšně lze nabízet:

- ✓ kurzy pro širší veřejnost (zájmové, U3V),
- ✓ kurzy psychologických aplikací pro různé oblasti praxe (forenzní psychologie, sociálně psychologický výcvik pro penitenciární praxi apod.),
- ✓ kurzy profesně specializující či kvalifikační (např. učitelství pro SŠ, kvalifikační kurz pro výchovné poradce).

Kurzy CŽV jsou významným finančním přínosem pro FF i naše pracoviště. Obsahově mají perspektivu se rozvíjet a rozšiřovat např. v souvislosti s nově přijímanými vzdělávacími programy (další vzdělávání učitelů a jiných školských pracovníků). Podobně je tomu i ve zdravotnictví.

Rozvoj vědecké činnosti

Vědecká činnost pracovníků katedry je převážně vázána na plnění úkolů VZ MŠMT. Výzkumné projekty finančně podporované grantovými agenturami jsou dalšími prostředky rozvoje vědeckých úkolů pracovníků katedry. Jde zejména o realizované projekty GAČR a GA AV. Jednotliví pracovníci jsou rovněž spoluřešiteli nebo řešiteli úkolů i v dalších projektech (rezortní – např. Ministerstvo zdravotnictví). Zaměřím se též na rozvojové projekty MŠMT a na výraznější podíl na projektech dotovaných EU (zatím jen účast na JPD 3).

Rozvoj vědecko-výzkumných aktivit pracovníků katedry reálně směřuje:

- ✓ k zahraniční spolupráci na rozsáhlejších projektech (viz dále),
- ✓ k těsné spolupráci při naplnění úkolů stávajících VZ MŠMT, které jsou plánovány až do roku 2010 – katedra psychologie je součástí týmu FSV a FF (za rok 2005 vědecko-výzkumná činnost řešitelů z katedry psychologie byla hodnocena jako nejlepší),
- ✓ k podpoře projektů pro GA ČR či GA AV, ve kterých někteří pracovníci katedry spolupracují s jinými pracovišti (Psychologický ústav AV ČR, Psychologický ústav MU Brno),
- ✓ k podpoře projektů školitelů a doktorandů.

Zahraníční spolupráce a její rozvoj

Katedra psychologie má poměrně rozvinutou mezinárodní spolupráci v několika úrovních:

- ✓ Od poloviny 90. let je uzavřena bilaterální smlouva mezi katedrou psychologie University le Mirail v Toulouse a naším pracovištěm, která je naplňována dlouhodobou oboustrannou aktivitou (společné publikace, vzájemná participace na odborných konferencích, realizace co-tutelle doktorátu, výzkum podporovaný GA ČR, výměny studentů a profesorů v programu Erasmus-Sokrates). Součástí spolupráce jsou dlouhodobější pobyty kolegů, při kterých participují na výuce (prof. Zaouche-Gaudron, prof. J. le Camus, prof. Malrieu, prof. Baubion-Broy, prof. Beaumatin, prof. Hazard, prof. Lescarret). Na tamní pracoviště byla už několikrát pozvána doc. Šulová, půlroční stáž zde absolvovaly dr. Niederlová a dr. Morgensternová. Další dlouhodobou spoluprací katedry je spolupráce s Jagelonskou univerzitou v Krakově, jejíž aktivity jsou především v oblasti psychologie práce. Pravidelné kontakty jsou udržovány s kolegy na Slovensku, na různých psychologických pracovištích (Košice, Bratislava, Prešov), přičemž spolupráce s nimi je opět na různých úrovních – společné kurzy, společné odborné akce, společné publikace, výměnné studijní pobyty.
 - ✓ Katedra má již řadu let rozvinutou spolupráci s 15 evropskými univerzitami (Londýn, Glamorgan, Paříž, Toulouse, Montpellier, Santiago de Compostela, Madrid, Granada, Heidelberg, Regensburg, Groningen, Tampere, Jyväskylä, Tallinn, Nimes v rámci výměn Erasmus-Socrates. Každoročně odjíždí na roční zahraniční stáže cca 20 českých studentů a doktorandů a tentýž počet přijíždí k nám. Katedra připravila 1 anglicky vyučovaný předmět, který dala volně k dispozici dalším pracovištím na FF, navíc ještě zajistila dalších 5 anglicky vyučovaných předmětů, aby plně uspokojila potřeby studentů Erasmus. Pro zahraniční studenty jsou připraveny sylaby všech vyučovaných předmětů v angličtině, je k dispozici skriptum „Úvod do české psychologie“ též v angličtině. Také knihovna katedry psychologie je vybavena odbornými publikacemi pro tyto studenty.
 - ✓ Z dalších aktivit lze ještě připomenout spolupráci s různými vzdělávacími institucemi, (British Consulting, CEFRES), katedra nedávno poskytla půlroční pracovní zázemí pro prof. Karen Budd z University of Chicago, kterou financovala v Fullbrightova nadace.
- Všechny uvedené směry zahraniční spolupráce – od dlouhodobějších k jednorázovým, od studentských k učitelským je jednoznačně důležité podporovat, rozvíjet v zájmu podpory odborné prestiže katedry v ČR i v Evropě.

Rozvoj aplikovaných oborových aktivit

Katedra se aktivně zapojila do programu budování „Centra pro přenos poznatků a technologií UK“. Podala tři tématické návrhy na využití poznatků z oboru psychologie, z nichž jeden byl přijat (z původních 3700, jenž byly v rámci UK podány, bylo vybráno 11 námětů). Projekt „Psychologické hodnocení uchazečů o zaměstnání a hodnocení pracovníků organizací“ je v současné době skupinou expertů rozpracován (Consulting Finance Management) a navržen model jeho využití jako expertní a odborné komerční aktivity. Katedra chce i nadále participovat na realizaci univerzitního centra v souladu s harmonogramem jeho ustanovení a zahájení činnosti.

Považuji za důležité, aby Psychologická poradna pro vysokoškoláky posílila adekvátní místo ve fakultních aktivitách směřujících k péči o studenty i uchazeče, o handicapované apod.

V souladu se zamýšlenou koncepcí rozvoje katedry psychologie je třeba podporovat vybrané aplikace (soudně znalecká činnost, konzultační a expertizní činnost v oblasti forenzní psychologie, v oblasti školství, personální psychologie apod.) Do této oblasti rozvoje spadá i podpora kurzů CŽV (viz výše).

Další oblasti rozvoje

Předpokladem pro další rozvoj ve zmíněných oblastech je potřeba finančních a materiálních prostředků. Konkrétně to znamená ve spolupráci s děkanátem získat jednu adekvátní místnost pro celofakultní psychologickou poradnu. Další pracovní by byla nutná i v případě rozšíření nabídky aplikovaných poznatků do různých oblastí psychologické praxe – zejména v rámci činnosti zmíněného Centra pro přenos poznatků a technologií UK. Snad je možné počítat též s podporou UK. Výrazně lepší podmínky pro intenzivnější zapojení doktorandů do odborných aktivit katedry může přinést pracovní pro doktorandy, která může být využívána širěji.

Dále je třeba pokračovat v rozvoji a obměně materiálně technické základy. (Např. získat prostředky na nákup alespoň jedné interakční tabule do učebny 332, pokračovat v obměně zastaralé výpočetní techniky.)

Za podstatné pro rozvoj pedagogické i vědecko-výzkumné činnosti se jeví podpora informačně knihovnických služeb:

- ✓ Zajistit prostředky na nákup licencí odborných databází (např. PsychArticles).
- ✓ Průběžně podporovat rozpočet knihovny z dalších zdrojů – granty, výzkumné záměry, vlastní projekty knihovny.
- ✓ Získat prostředky na rekonstrukci dosud nerekonstruovaných prostor knihovny.

Pro naplnění jednotlivých oblastí předložené koncepce je důležitá vstřícná spolupráce všech pracovníků katedry, příznivé pracovní klima a kolegiální vztahy se studenty, externími spolupracovníky, spolupracujícími institucemi. Považuji to za důležitou podmínku rozvoje katedry a budu se snažit je rozvíjet.

PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

říjen 2006